

Бондаренко Ігор Володимирович –
Перший заступник Керівника Міжвідомчого
НДЦ з проблем боротьби з організованою
злочинністю при РНБО України, кандидат
юридичних наук, старший науковий
співробітник,

Машиковська Ірина Леонідівна –
науковий співробітник Міжвідомчого НДЦ з
проблем боротьби з організованою
злочинністю при РНБО України

Окремі теоретичні аспекти вдосконалення державного устрою України

*У статті розглядається державний устрій деяких країн світу
та проблеми щодо удосконалення державного устрою України.*

Ключові слова: державний устрій, форма державного правління, виконавча влада, законодавча влада, президент, республіка.

Проблема набуття країною державної форми – одна з актуальних у державознавстві. Вона була предметом особливої уваги дослідників на всіх етапах розвитку державно-організованого суспільства, а своїми витокami сягає найдавніших часів. За словами видатного німецького юриста Г. Єллінека, вчення про форми держави відіграло “дуже значну роль у Платона й Аристотеля, і, цілком імовірно, зародки його відносяться до ще більш давньої епохи” [1]. Не втратило воно своєї наукової привабливості, теоретичної та практичної значимості й у наш час.

Глобальні зміни в часі постійно призводили до удосконалення та покращення форм державного устрою з метою забезпечення соціальних, економічних, політичних та національних інтересів.

На сьогодні проблема удосконалення державного правління, державного устрою і державного режиму як в Україні, так і в інших країнах світу – одна з основних для кожного громадянина України, зокрема, та держави в цілому.

Враховуючи всі закономірності та особливості економічної нестабільності сьогодення, – це необхідна передумова побудови в Україні саме такої держави, яка могла б посісти гідне місце в європейській та світовій співдружності держав, та, в першу чергу, вийти з економічної кризи і розвиватися знову більш стрімко і результативно.

Для вирішення даного питання, перш за все, необхідно проаналізувати форми правління деяких країн світу.

Беручи до уваги різноманітність країн, насамперед, розпочнемо з нашого найближчого історичного сусіда – **Російської Федерації**.

Державний устрій – федеративна республіка. Глава держави – Президент. Глава уряду – Прем’єр-міністр. Найвищий законодавчий орган – Федеральні Збори (двопалатний парламент, що складається з Державної Думи і Ради Федерації). Кожна республіка має власний Уряд і Парламент.

Президент обирається громадянами Російської Федерації на основі загального рівного і прямого виборчого права шляхом таємного голосування на чотири роки не більше ніж на два строки поспіль. Президентом може бути обраний громадянин

Російської Федерації, не молодший 35 років, який постійно проживає у Російській Федерації не менше 10 років. При вступі на посаду Президент складає присягу. Він є гарантом Конституції Російської Федерації, прав і свобод людини і громадянина, вживає заходів з охорони суверенітету Російської Федерації, її незалежності та державної цілісності, забезпечує узгоджене функціонування і взаємодію органів державної влади.

Специфіка державного устрою РФ зумовила появу в Президента додаткових повноважень, пов'язаних з узгоджувальними процедурами для вирішення розбіжностей між органами федерації та органами суб'єктів федерації, а також між органами самих суб'єктів. Президент має право (до розв'язання спірного питання між зазначеними суб'єктами влади відповідним судом) зупиняти дію актів органів виконавчої влади суб'єктів федерації у випадку, коли вони суперечать Конституції й законам, міжнародним зобов'язанням держави або порушують права та свободи людини і громадянина (ст. 85 Конституції Російської Федерації) [2].

Парламент Російської Федерації є представницьким і законодавчим, постійно діючим органом. Складається з двох палат – Ради Федерації (верхня палата) і Державної Думи (нижня палата).

До Ради Федерації входять по 2 представники від кожного суб'єкта Російської Федерації: по одному від представницького і виконавчого органів державної влади терміном на 4 роки.

Державна Дума складається з 450 депутатів, які обираються терміном на 4 роки. Одна й та ж сама особа не може бути одночасно членом Ради Федерації і депутатом Державної Думи.

До відання Ради Федерації входять: затвердження зміни кордонів між суб'єктами Російської Федерації, підтвердження указу Президента про введення надзвичайного або воєнного стану, вирішення питання про можливість використання збройних сил Російської Федерації за межами її території, призначення виборів Президента, призначення на посаду суддів Конституційного Суду, Вищого Арбітражного Суду, Генерального прокурора та інші важливі питання державного життя.

До відання Державної Думи належать: згода Президентів на призначення голови уряду; вирішення питання про довіру урядові; призначення на посаду і звільнення з посади, за поданням Президента, голови Центрального банку, голови Рахункової палати і половини складу її аудиторів, Уповноваженого з прав людини; оголошення амністії та ряд інших питань.

Виконавчу владу здійснює уряд Російської Федерації. Уряд складається з голови, його заступників і федеральних міністрів. Голова уряду призначається Президентом із згоди Державної Думи. Перед новообраним Президентом уряд складає свої повноваження. Уряд розробляє і подає Державній Думі федеральний бюджет і забезпечує його виконання, звіт про виконання федерального бюджету; забезпечує проведення єдиної фінансової, кредитної і грошової політики та єдиної державної політики в галузях культури, науки, освіти, охорони здоров'я, соціального забезпечення, екології; управління федеральною власністю, вжиття заходів щодо забезпечення оборони країни, державної безпеки, реалізації зовнішньої політики, прав і свобод громадян, охорони власності і громадського порядку, боротьби зі злочинністю. Уряд може подати у відставку, яка приймається або відхиляється Президентом [3].

Державний устрій **Республіки Молдова** – парламентська республіка. Глава держави – Президент, глава уряду – Прем'єр-міністр. Найвищий законодавчий орган – парламент.

Парламент є вищим представницьким органом Республіки Молдова і єдиною законодавчою владою держави. Парламент складається з 101 депутата, які

обираються на основі загального, рівного і прямого виборчого права. Строк повноважень парламенту – чотири роки.

Голова парламенту обирається таємним голосуванням більшістю голосів обраних депутатів. Парламент скликається на дві чергові сесії протягом року. Перша починається у лютому і завершується не пізніше кінця липня. Друга – у вересні і завершується не пізніше кінця грудня. Парламент скликається також на позачергові або спеціальні сесії за вимогою Президента Республіки Молдова, голови парламенту або однієї третини депутатів.

Президента РМ обирають парламентарі. Він представляє державу і є гарантом суверенітету, національної незалежності, єдності та територіальної цілісності країни. Президент РМ обирається на чотирирічний термін і вступає на посаду від дня принесення присяги. Глава держави може бути затверджений 3/5 голосів парламентаріїв, або, як мінімум, 61 депутатом. Депутати затверджують також кандидатуру Прем'єр-міністра, яку пропонує глава держави після узгодження з парламентськими фракціями, а також сформований Прем'єром-міністром склад Кабінету Міністрів.

На посаду президента РМ можуть висуватися громадяни РМ, яким виповнилося 35 років, які проживали або проживають на її території не менше 10 років і володіють державною мовою. При здійсненні своїх повноважень Президент РМ видає укази, обов'язкові для виконання на всій території держави [4].

Право Президента щодо дострокового розпуску парламенту обмежено такими випадками: якщо неможливо формування уряду або упродовж трьох місяців блокується прийняття законів; якщо упродовж 45 днів парламент не висловив вотуму довіри (інвеституру, передбачену Конституцією РМ), відхиливши його пропозицію не менше двох разів. Позиції президента підсилюються також тим, що укази за допомогою яких він здійснює свої повноваження, контрасигнуються Прем'єр-міністром тільки в межах, передбачених Конституцією РМ [5].

Уряд складається з Прем'єр-міністра, першого заступника і заступників Прем'єр-міністра, міністрів та інших членів, визначених законом.

Центральними галузевими органами держави є міністерства. Грунтуючись на законі, вони втілюють у життя політику уряду, його постанови і розпорядження, здійснюють керівництво довіреними їм сферами і несуть відповідальність за свою діяльність. З метою здійснення керівництва, координації і контролю у сфері організації економіки та інших галузях, які не знаходяться безпосередньо у віданні міністерств, згідно з законом створюються також інші керуючі органи влади.

Уряд забезпечує проведення внутрішньої і зовнішньої політики держави і здійснює загальне керівництво публічним управлінням. Здійснюючи свої повноваження уряд керується програмою діяльності, що схвалена парламентом [4].

Державний устрій **Республіки Польща** – республіка. Глава держави – Президент. Глава уряду – Прем'єр-міністр. Найвищий законодавчий орган – сейм.

Президент обирається громадянами РП терміном на п'ять років на основі загального рівного і прямого виборчого права шляхом таємного голосування. Одна і та ж особа може обиратися президентом не більше двох разів підряд.

Президент є вищим представником країни на міжнародній арені, призначає термін виборів до сейму і сенату, голову Ради міністрів, голову Верховного суду, начальника Генерального штабу Війська Польського, наділяється правом оголошувати надзвичайний стан у країні.

Законодавча влада здійснюється двопалатним парламентом, який складається з сейму (нижня палата) і сенату (верхня палата), що обираються на чотирирічний термін шляхом таємного голосування на основі загального рівного і прямого виборчого права. Право бути обраним у сейм має громадянин РП, який досяг до дня виборів 21 року, в сенат – 30 років.

Сейм налічує 460 депутатів. До складу сенату входять 100 senatorів. Після виборів обидві палати обирають своїх керівників – маршалів та їх заступників, які утворюють президії.

У випадках, визначених Конституцією, сейм і сенат на спільних засіданнях під головуванням маршала сейму утворюють Національні збори, які підтверджують правильність виборів Президента і прийняття ним присяги. Національні збори можуть визнати нездатність Президента виконувати свої обов'язки з огляду на стан здоров'я, а також прийняти ухвалу про притягнення його до відповідальності перед Державним трибуналом (більшістю 2/3 голосів загальної кількості членів Національних зборів). На розгляд Національних зборів подаються також інші важливі питання, що стосуються держави.

Внутрішню та зовнішню політику держави проводить уряд – Рада міністрів, яка керує також усією урядовою адміністрацією. Раду міністрів утворюють: голова Ради міністрів (Прем'єр-міністр) як її керівник, заступники голови Ради міністрів (Віце-прем'єр-міністри), міністри, керівники інших органів влади, які є міністрами без портфеля [5].

Державний устрій **Республіки Румунія** – республіка. Глава держави – Президент. Глава уряду – Прем'єр-міністр. Найвищий законодавчий орган – однопалатний парламент (Національні збори з 349 депутатів).

Президент обирається населенням шляхом загального рівного прямого і таємного голосування на 4 роки і не більше, ніж на два терміни. Президент призначає Прем'єр-міністра, скликає надзвичайні сесії парламенту, може розпустити парламент після консультацій з головами обох палат і лідерами парламентських груп. До компетенції Президента входять укладення міжнародних договорів, призначення і відкликання дипломатичних представників. Президент є головнокомандувачем збройних сил і головою Вищої ради оборони.

Законодавчу владу здійснює парламент, що складається з палати депутатів і сенату. Парламент обирається на основі загального рівного виборчого права шляхом прямого таємного голосування терміном на 4 роки.

Вищий виконавчий орган країни – уряд Республіки Румунія. Уряд затверджується парламентом і йому підзвітний. Посада члена уряду несумісна з виконанням іншої державної функції, за винятком функції депутата або сенатора, а також з комерційною діяльністю.

Місцеві органи виконавчої влади представлені в комунах і містах місцевими радами і примарями. Повітова рада координує діяльність комунальних і міських рад. У кожному повіті і в муніципії Бухаресту уряд призначає по одному префекту.

Державний устрій **Республіки Білорусь** – республіка. Глава держави – Президент, який обирається загальним голосуванням на 5 років. Глава уряду – Прем'єр-міністр. Найвищий законодавчий орган – парламент.

Президент зі згоди Палати представників призначає Прем'єр-міністра і його заступників, визначає структуру уряду, приймає рішення про відставку уряду і його окремих членів. Президент призначає глав виконавчих органів влади 6 областей країни. Повноваження Президента, передбачені Конституцією РБ, забезпечують реалізацію ним функцій охорони суверенітету, національної безпеки і територіальної цілісності Республіки Білорусь, політичної та економічної стабільності, збереження прав і свобод громадян.

Законодавча влада – двопалатний парламент – Національні збори. Складається з Ради республіки (64 місця: 56 депутатів обираються від регіональних представництв влади, 8 – призначаються Президентом) та Палати представників – 110 місць. Обрання депутатів Палати представників здійснюється на основі загального, рівного, прямого виборчого права шляхом таємного голосування. Строк повноважень парламенту – 4 роки. Конституція РБ обмежує роботу законодавчого органу влади двома сесіями на рік на загальний строк не більше 170 днів.

Виконавчу владу здійснює уряд – Рада міністрів Республіки Білорусь – центральний орган державного управління. Уряд у своїй діяльності підзвітний Президенту і відповідальний перед парламентом Республіки Білорусь. Уряд складає свої повноваження перед новообраним Президентом Республіки. Прем'єр-міністр призначається Президентом Республіки за погодженням з Палатою представників.

Місцеве управління. Кожною областю Республіки Білорусь управляє рада депутатів, що обирає із своїх членів президію і працює як колективний виконавчий орган, призначає керівників різних адміністративних відділів. Ця схема управління повторюється і на нижчих рівнях – у районах, містах, селищах [3].

Державний устрій Угорської Республіки – парламентська республіка.

Глава держави – президент. Президент є головнокомандувачем збройних сил країни, призначає главу уряду, має право оголошувати стан облоги або надзвичайний стан. Строк повноважень Президента – 5 років. Якщо його повноваження припинились до закінчення строку, вибори нового Президента мають бути проведені протягом двох місяців.

Законодавчим органом є Державні Збори (386 чол.), які обираються населенням шляхом загальних рівних і прямих виборів при таємному голосуванні строком на 4 роки. Державні Збори обирають голову і його заступників.

Виконавчим органом влади є Рада міністрів Угорської Республіки, що обирається Державними Зборами і відповідальна перед ними. Згідно з поправками до Конституції УР, прийнятими 9 травня 1990 року, замість голови Ради міністрів запроваджено пост Прем'єр-міністра, а також посади міністрів без портфеля. Міністри призначаються Президентом країни за поданням Прем'єр-міністра. Глава уряду і програма Кабінету Міністрів затверджуються Державними Зборами.

Державний устрій Словацької Республіки – республіка.

Глава держави – Президент, який обирається (з 1999 року) громадянами на основі загального рівного і прямого виборчого права шляхом таємного голосування строком на 5 років.

До повноважень Президента входять призначення голови і членів уряду, а також їх відставка. Він може призначити референдум і оголошувати надзвичайний стан у країні, має право розпустити парламент, якщо він тричі протягом місяця після виборів не схвалить програмну заяву уряду.

Досить широкі повноваження Президента СР у формуванні виконавчої вертикалі влади. Згідно з закріпленими у статті 102 Конституції Словацької Республіки нормами, він призначає й звільняє голову та членів уряду Словацької Республіки, уповноважує їх керувати міністерствами й приймає їх відставку; відкликає голову та членів уряду у випадках, передбачених у статтях 115, 116 Конституції СР; призначає та звільняє керівників центральних державних органів вищого рівня та інших функціонерів у встановлених законом випадках, “призначає й відкликає ректорів вищих навчальних закладів, призначає професорів вищих навчальних закладів, присвоює генеральські звання”, є головнокомандувачем збройних сил [6].

Законодавча влада належить однопалатному парламенту – Національній раді Словацької Республіки, що складається зі 150 депутатів, які обираються шляхом загальних рівних прямих виборів при таємному голосуванні строком на 4 роки. Парламент може примусити Президента піти у відставку, якщо за це проголосують три п'ятих усієї кількості депутатів.

Виконавчим органом влади є уряд. Згідно з Конституцією СР члени уряду не можуть одночасно бути депутатами парламенту.

Державний устрій Федеративної Республіки Німеччини – федеративна республіка. Глава держави – Президент, який обирається на 5 років. Глава уряду – федеральний канцлер.

За формою державного устрою ФРН – парламентська республіка. Згідно з Конституцією влада Президента обмежена, значно більше владних повноважень надано канцлеру (Прем'єр-міністру). Законодавча влада представлена двопалатним парламентом: його верхньою (більш “слабкою”) палатою є бундесрат (представництво земель), а нижньою (більш “сильною”) – бундестаг. Кожна земля має свій парламент – ландтаг. Федеральний уряд, або кабінет міністрів, складається з федерального канцлера і федеральних міністрів. У його компетенцію входить проведення політики в області міжнародних відносин, оборони, фінансів і комунікацій.

Федеральний президент (бундеспрезидент) вважається главою держави і може бути обраний тільки на один або два послідовних п'ятирічних строки. Президент обирається федеральними зборами, що спеціально скликаються терміном на 5 років. Федеральні збори скликаються головою бундестагу і складаються з депутатів бундестагу і такої ж кількості членів, які обираються ландтагами (парламентами земель). У разі недієздатності Президента або його смерті повноваження Президента здійснюються головою бундесрату. Серед повноважень президента найважливішими є представлення кандидатури канцлера на затвердження бундестагу, а також розпуск нижньої палати парламенту за пропозицією канцлера у випадку, якщо він програє голосування по вотуму довіри.

Федеральний канцлер (бундесканцлер) є головою виконавчої влади. Як правило, канцлером стає заздалегідь визначений лідер тієї з політичних партій, яка отримала найбільшу кількість голосів на загальнонаціональних виборах. Канцлер пропонує кандидатури членів Кабінету Міністрів для їх формального затвердження Президентом країни і визначає основні напрями внутрішньої та зовнішньої політики.

Федеральний уряд складається з міністрів, які суміщають дві функції членів кабінету (як колегіального органу) і керівників міністерств. Нарівні з міністерствами до структури центральних органів виконавчої влади входять Відомство федерального канцлера (очолюється міністром за особливими дорученнями) і Відомство у справах преси й інформації (очолюється статс-секретарем), які підлегли безпосередньо федеральному канцлеру.

Федеральні міністри очолюють відповідні міністерства і керують їхньою роботою разом зі своїми заступниками – статс-секретарями (1 – 2 чиновники) і парламентськими статс-секретарями (1 – 2 депутати, які призначаються на допомогу міністру).

Бундестаг – головна палата парламенту ФРН. Уряд залишається при владі, лише до того часу, поки він підтримується більшістю в бундестазі. Бундестаг обирається населенням терміном на 4 роки. Половина депутатів обирається у виборчих округах за мажоритарною системою шляхом прямого голосування, інша половина – за партійними списками, що виставляються у кожній землі, за пропорційною системою. У більшості випадків член Кабінету Міністрів одночасно є й депутатом бундестагу. До об'єднання Німеччини в бундестазі засідало 520 депутатів. На виборах у грудні 1990 року, з входженням до складу ФРН нових земель, число депутатських мандатів було збільшено до 662, а на виборах 1994 року – до 672, на виборах 1998 року це число поменшало до 669.

У складі бундесрату ФРН (до її об'єднання з НДР) було представлено 45 делегатів з десяти західнонімецьких земель, а також спостерігачі із Західного Берліну, які не брали участі у голосуванні. У грудні 1990 року, після об'єднання країни, число місць в бундесраті було збільшене до 68. Федеральні землі, де кількість населення становить понад 7 млн осіб, посилають у бундесрат по 6 делегатів кожна; землі з кількістю жителів від 6 до 7 млн осіб – по 5; з кількістю жителів від 2 до 4 млн – по 4 делегати, а з числом жителів менше 2 млн – по 3 [7].

Державний устрій **Французької Республіки** – республіка. Глава держави – Президент. Він призначає Прем'єр-міністра і склад уряду, видає укази, є

головнокомандувачем збройних сил країни, має право помилування, розпуску парламенту, оголошує надзвичайний стан у країні. У департаментах владу здійснюють префекти, які призначаються Президентом.

Президент обирається загальним прямим голосуванням строком на 5 років (до 2002 року – 7 років). Президент обирається абсолютною більшістю голосів. Якщо цієї більшості не набрано в першому турі голосування, проводиться другий тур. Президент призначає Прем'єр-міністра і за поданням останнього – міністрів без затвердження їх парламентом, має право розпускати Національні збори, після попередніх консультацій з головою Національних зборів призначати нові вибори, може вживати будь-яких надзвичайних заходів, що “диктуються обставинами”.

Законодавча влада здійснюється парламентом, який складається з двох палат: Національних зборів і Сенату. Національні збори обираються за мажоритарною системою у 2 тури строком на 5 років.

Палата Національних зборів складається з 577 членів: 555 членів обираються в 555-ти виборчих округах у метрополії, а 22 члени – в заморських департаментах. Сенат обирається шляхом непрямого голосування за мажоритарною системою строком на 9 років. Кожні 3 роки склад Сенату оновлюється на третину. Сенатори обираються не загальним голосуванням, а лише голосами виборщиків-депутатів, членів обласних і генеральних рад департаментів, а також муніципальних рад. Кількість сенаторів – 321.

Виконавча влада здійснюється Президентом і Радою Міністрів (урядом).

Президент призначає Прем'єр-міністра і за його поданням – міністрів.

Член парламенту не може бути одночасно членом уряду. Уряду не потрібний вотум довіри, однак він може бути відправлений у відставку через вотум недовіри, оголошений більшістю в парламенті.

Державний устрій **Іспанії** – конституційна (парламентська) монархія. Глава держави відповідно до Конституції – король, має лише символічну владу. Глава уряду – Прем'єр-міністр. Найвищий законодавчий орган – парламент (кортеси), що складається з 564 депутатів.

Законодавчу владу здійснюють Генеральні кортеси (парламент), які розробляють і приймають закони, що підлягають затвердженню королем, контролюють діяльність уряду. Кортеси складаються з двох палат: конгресу депутатів і сенату. Конгрес депутатів складається не менш як з 300, але не більше як з 400 депутатів, які обираються населенням загальним прямим і таємним голосуванням за системою пропорційного представництва терміном на 4 роки. Сенат обирається загальним прямим і таємним голосуванням за мажоритарною системою терміном на 4 роки.

Виконавчу владу здійснює уряд на чолі з головою. Голова уряду призначається королем після консультацій з політичними партіями і головами обох палат парламенту, потім кандидатура голови має бути схвалена абсолютною більшістю голосів конгресу депутатів. Голова уряду має практично президентські повноваження. Члени уряду, які є одночасно і депутатами, можуть суміщувати свою діяльність на обох посадах [7].

Державний устрій **Італійської Республіки** – республіка. Глава держави – президент. Він видає декрети, має право розпуску парламенту, призначає главу уряду, є головнокомандувачем збройних сил. Найвищий законодавчий орган – двопалатний парламент, що складається з палати депутатів (630) і сенату (315). Виконавчу владу здійснює уряд – Рада міністрів на чолі з головою.

Президент обирається на спільному засіданні двох палат парламенту за участю представників областей. Строк повноважень Президента – 7 років. Обов'язки Президента в усіх випадках, коли він неспроможний їх виконувати, покладаються на голову сенату.

Виконавча влада здійснюється Радою Міністрів. Президент призначає голову Ради Міністрів і за пропозицією – міністрів. Уряд приносить присягу Президенту і повинен отримати довіру обох палат парламенту.

Державний устрій **Сполученого Королівства Великої Британії та Північної Ірландії** – конституційна монархія. Єдиної конституції в державі немає. Її замінює сукупність парламентських актів, конституційних звичаїв і деяких судових рішень. Сполучене Королівство включає Англію, Уельс, Шотландію, Північну Ірландію, острів Мен і Нормандські острови.

Глава держави – король. Володіє виключним правом призначати Прем'єр – міністра і доручає йому формування Кабінету Міністрів, а також відкривати сесії парламенту.

Законодавча влада здійснюється королем і парламентом. Парламент складається з двох палат: палати лордів і палати громад. Палата лордів складається з представників аристократії – перів, спадкоємних або призначених королем, і перів за посадою, до яких належать найвищі судові чини і англійські єпископи: 26 архієпископів і єпископів англійської церкви. У 1999 році в палаті лордів була проведена реформа, в ході якої ліквідовано статус спадкоємних перів. Спадкоємне право засідати і голосувати до другої фази реформи залишено за 102 спадкоємними перами, серед яких 92 пера одержали це право в ході таємного голосування колег-аристократів, а десять перів погодились на ультиматум уряду: змінити звання спадкоємного пера на довічне. Право на участь у діяльності палати зберегли лорди, титул яким було присвоєно монархом в знак визнання їхніх особистих заслуг і за пропозицією уряду. Палата лордів є вищою апеляційною судовою інстанцією. Палата громад складається з 659 депутатів. Їх обирають шляхом загального рівного таємного і прямого голосування терміном на 5 років.

Виконавча влада здійснюється урядом на чолі з Прем'єр-міністром, якого призначає король. Члени уряду повинні бути членами парламенту.

Державний устрій **Сполучених Штатів Америки** – федеративна республіка. Глава держави і уряду – Президент, який обирається на 4 роки. Одночасно обирається Віце-президент. Президент є головнокомандувачем збройних сил країни, призначає на вищі державні посади, має право помилування тощо. Найвищий законодавчий орган – двопалатний Конгрес, що складається з сенату (100 чол.) і палати представників (435 депутатів). Кожен штат має свою конституцію і закони. Глава штату – губернатор, який обирається населенням.

До федерації США входять 50 штатів і 1 федеральний округ.

Президент і Віце-президент обираються двоступінчатими виборами терміном на 4 роки. Президентські вибори проводяться у високосний рік одночасно з виборами до Конгресу. Термін перебування на посаді Президента обмежений 8 роками. Президент не має права розпустити Конгрес. У разі усунення Президента з його посади, а також його смерті або відставки Віце-президент стає Президентом і має право призначити нового Віце-президента за схваленням більшості голосів в обох палатах Конгресу США.

Законодавча влада належить Конгресу, який складається з двох палат: сенату і палати представників.

До складу сенату входять по 2 сенатори від кожного штату, які обираються прямим рівним голосуванням терміном на 6 років. Кожні 2 роки склад сенату оновлюється на третину.

Палата представників обирається прямим рівним голосуванням за мажоритарною системою представництва терміном на 2 роки. Сенат може бути ініціатором будь-яких законопроектів, за винятком фінансових, які можуть виходити тільки від палати представників. Він може скасувати чи змінити будь-який законопроект, внесений палатою представників. Сенат ратифікує міжнародні договори, укладені Президентом, і затверджує призначення, зроблені Президентом.

Виконавча влада належить Президентові. Він призначає міністрів зі згоди сенату. Конгрес не може приймати вотум недовіри уряду.

Державний устрій **Японії** – конституційна монархія. Глава держави – імператор, який є “символом держави і єдності народу”. Глава уряду – Прем’єр-міністр. Найвищий законодавчий орган – двопалатний парламент, що складається з Палати представників (нижньої) і Палати радників (верхньої). Управління в префектурах здійснюють виборні збори.

Імператорський трон успадковується членами імператорської сім’ї по чоловічій лінії. Згідно з Конституцією Японії, імператор не має суверенної влади. Всі дії, що стосуються державних справ, імператор має здійснювати за порадою і зі схвалення Кабінету Міністрів, що несе відповідальність за них.

Палата представників парламенту складається з 480 депутатів, які обираються терміном на 4 роки. 300 депутатів обираються в одномандатних округах, а 180 за системою пропорційного представництва за партійними списками. Кандидат має право брати участь у виборах як за одномандатним, так і за партійним списком.

Палата радників складається з 247 членів, які обираються терміном на 6 років. Склад Палати радників оновлюється наполовину кожні 3 роки. Обидві палати обираються на основі загальних прямих виборів при таємному голосуванні.

Прем’єр-міністр призначає міністрів, при цьому більшість їх має бути обрана з числа членів парламенту. Кабінет Міністрів відповідає перед парламентом.

З огляду на розкриття питання державного устрою різних держав та на викладення таких важливих питань політичного життя кожного суспільства, як питання про державну владу, можна дійти певних висновків.

При утворенні нової організації суспільства – держави, виникли різноманітні фактори, що сприяли творенню сучасної форми держави, державного правління. А так, як показала історія, державна влада не може зводитись до одноосібного органу, відбувся поділ державної влади на структурні одиниці, поставлені на виконання певних функцій та збереження правового характеру суспільного життя.

Державний устрій, що сформувався у країні, проходячи через часові перешкоди, видозмінюється, розширюється, скорочується, відчуваючи на собі характер менталітету нації, її моралі, впливу на нього зовнішніх чинників, таких, як міжнародні організації, але, маючи у своїй основі той же принцип збереження прав людини.

Якщо взяти Україну, то можна сказати, що її державна форма правління є адаптованою до характеру нації, її менталітету і відображає принципи та взаємовідносини між людьми.

Безумовно даний тип державного устрою в контексті України та українців не є найбільш досконалим, і, безумовно, вимагає удосконалення державного правління, державного устрою і державного режиму в Україні.

Федеральний устрій для нашої країни не прийнятний – вона може міцніти й розвиватися як унітарна держава, де й Президента, й депутатів обиратимуть шляхом мажоритарних виборів, як це, наприклад, відбувається в мажоритарній Франції. Зрештою, мабуть варто запозичити Закон про вибори ФРН з його змішаною системою.

Потрібно розробити новий закон про вибори та передбачити в ньому регулярну підзвітність народного депутату перед виборцями, скасування недоторканості (але скасувати її і для всіх посадовців країни – від Президента до суддів, прокурорів тощо).

В місцеві ради потрібно обирати депутатів винятково за мажоритарною системою. Доцільним було б спростити механізм відкликання тих депутатів, хто зрадив свої передвиборні обіцянки, хто не зустрічається з виборцями, не звітує про свою роботу. До Верховної Ради України потрібно обирати депутатів також на мажоритарній основі, але з висуненням кандидатів від політичних партій, або за

відкритими партійними списками. Тоді кожна особа, яка стала народним обранцем, буде підзвітна, передусім, своїм виборцям і водночас своїй партії. Клановий, груповий характер партій буде порушований, представники партій краще знатимуть запити і проблеми людей, а партійні документи стануть більш олюдненими.

Потрібно порушувати систему, коли голосування, політичне визначення відбувається на основі суб'єктивних симпатій лише до трьох-чотирьох політиків у країні, де відіграють велике значення харизма лідера, його краса, постава тощо. Також доцільно запровадити ефективний механізм відкликання народних депутатів за невиконання передвиборних зобов'язань, відмову звітувати перед виборцями, втрату з ними зв'язків.

Крім того, слід обумовити і такий важливий момент – кандидат у народні депутати може висувати свою кандидатуру на повторний термін лише в тому окрузі, в якому його обирали вперше – повторні вибори й стануть оцінкою його попередньої роботи.

На нашу думку, доцільно було б внести зміни до Конституції України, надавши Президенту право очолювати виконавчу владу [8].

Виходячи з досвіду деяких розвинутих країн світу, доцільно було б створити двопалатний парламент, друга палата якого б формувалася з лідерів регіонів, обраних населенням цих регіонів.

Список використаних джерел

1. *Бостан С.К.* Форма правління сучасної держави: (проблеми історії, теорії, практики): Монографія. – Запоріжжя: Юридичний ін-т, 2005. – 540 с.
2. *Конституція Російської Федерації.* [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <<http://www.constitution.ru/10003000/10003000-6.htm>>.
3. *Загальний огляд країн Центральної Європи.* [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <<http://www.refine.org.ua/pageid-780-1.html>>.
4. *Країни світу.* [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <<http://svit.ukrinform.ua>>.
5. *Країни світу.* [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <<http://lucl.lucl.kiev.ua/start/kraini.html>>.
6. *Посольство Словачької Республіки в Україні.* [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <<http://www.slovakia.kiev.ua/site/ua/slovakia/1/8>>.
7. *Країни світу.* [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <<http://news2.ukrinform.com.ua:8101/States/Spain/derj.html>>.
8. *Конституція України:* прийн. 28 червня 1996 року // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. ст. 102, 106.

В статье рассматривается государственное устройство некоторых стран мира и проблемы относительно усовершенствования государственного устройства Украины.

The article is dedicated to the examination of the political system of some countries of the world and the problems concerning the improvements of the political system of Ukraine.

Стаття надійшла до редакції журналу 18 травня 2009 року.

© І.В. Бондаренко, І.Л. Машковська, 2009